

Zeitschrift: Annalas da la Societad Retorumantscha
Herausgeber: Societad Retorumantscha
Band: 78 (1965)

Artikel: Il censimaint dal 1960
Autor: [s.n.]
DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-227135>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. [Mehr erfahren](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. [En savoir plus](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. [Find out more](#)

Download PDF: 01.04.2026

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

miss sias forzas i'l servezzan da l'instrucziun rumantscha in scoula e dals cuors rumantschs. Eir pel secretariat da la LR d'eira ella ün prezius sustegn. Per tuot quai ch'ella ha prestà per nossa lingua e cultura esprimin nus eir in quist lö nos cordial ingrazchamaint. Cun quai cha giunfra Anna-Lina ha surtut il presidi da la Cumünanza muossadras rumantschas sco successura da duonna Barbla Herzog-Cavigilli pudain nus sperar cha'ls liams tanter ella e nossas scoulinas nu's tschuncan. In sia tschantada dals 25 favrer 1965 ha la supranza da la LR elet unanimamaing a giunfra *Angelina Secchi* sco instructura per muossadras da scoulina.

Siand chi nun ais stat pussibel da tgnair il cuors d'intraguidamaint per novas muossadras ha nossa muossadra da scoulina a Cuaira, Angelina Secchi, organisà per la conferenza annuala da la Cumünanza muossadras rumantschas dals 27/28 november a Tusan ün cuors da ritmica per scoulina suot direcziun da duonna M. Lorenz-Gremli. Quist cuors ha chattà buna accoglientscha. A quista occasiun han trais muossadras pudü artschaiver il diplom: Pia Eugster, Alvaschein; Ottavia Taisch, Scuol ed Armina Weisstanner, Bravuogn.

Darcheu han differentas muossadras bandunà nossas scoulinas uschè Giuliana Stiefenhofer, Cuaira; Lorenzia Arpagaus, Tumegl ed Ursina Sommerau a Scharons. Angelina Secchi, Myrta Pedrun ed Annatina Valentin han surtut lur plazzas. Id ais adüna plü difficil da survgnir avuonda muossadras. La LR sto esser fich grata a tuot las muossadras chi praistan granda lavur in favur da la lingua rumantscha e quai suvent suot cundiziuns fich difficilas.

Il censimaint dal 1960

Vers la fin da l'an 1964 ais cumparü il tom 11 «Chantun Grischun» da l'Uffizi statistic federal culs resultats dal censimaint 1960. Il grand retard priva la publicaziun d'üna part da sia valur ed actualità. Implü falsificheschan las consequenzas da la prosperità ün pa la situaziun. Cun tuot las resalvas chi pon gnir fattas vers statisticas muossan ils resultats dal 1960 cler e net cha'ls Rumantschs bandunan vieplü lur cuntradas muntagnardas per chattar megltras cundiziuns da viver giò la Bassa. Ma nus nu pudain entrar in de-

tagls. Forsa cha inchün chi ais versà in talas materias fa quai in ün stüdi special. I'ns saja però permiss d'agiundscher qua suot ün pèr resultats.

La populaziun rumantscha in Svizra

1941	46 456
1950	48 862
1960	49 823

La cumposiziun da la populaziun grischuna

Populaziun totala	tudais-cha	taliana	rumantscha	
1941	128 247	70 421	16 438	40 187 31,3 %
1950	137 100	77 096	18 079	40 109 29,2 %
1960	147 458	83 544	23 682	38 414 26,0 %

Da remarchar esa in quist connex cha la part na svizra da la populaziun tudais-cha cumpigliaiva 1960 total 5521 persunas (1950: 4626), da la taliana 10 253 (1950: 4890) da la rumantscha 426 (1950: 696).

Ils circuls

In 11 circuls avaivan ils Rumantschs amo la majorità absoluta. Da la survista chi segua resorta però cha la populaziun rumantscha s'ha diminuida in tuots e quai pertschientualmaing plü fich co la quota media pel Grischun. A listess temp ais la populaziun tudais-cha da quists circuls creschüda per 466 persunas da 7845 a 8311.

	1950	1960	Movimaint
Alvaschagn	1 326	1 263	— 63
Belfort	867	763	— 104
Surmeir	2 076	1 738	— 338
Cadi	8 113	8 023	— 90
Rueun	1 510	1 425	— 85
Glion	3 852	3 520	— 332
Lumnezia	3 239	3 070	— 169
Surtasna	1 942	1 699	— 243
Suottasna	2 086	1 938	— 148
Ramosch	1 005	936	— 69
Müstair	1 499	1 326	— 173
	27 515	25 701	— 1814

Ils circuls da Razén han ils Rumantschs pers la majorità absoluta e relativa. Ils resultats per quist circul sun:

1950	Rumantsch	2322	Tudais-ch	2070	Oters	115
1960	Rumantsch	2294	Tudais-ch	2482	Oters	562

I'l circul da Schons han ils Rumantschs be plü üna majorità vers ils abitants da lingua tudais-cha:

1950	Rumantsch	915	Tudais-ch	664	Oters	74
1960	Rumantsch	841	Tudais-ch	836	Oters	707

Güsta pro quist circul stan las relaziuns straordinarias — chi's decleran p. ex. tras l'augmoint dals abitants da lingua taliana da 68 sün 694 — in connex cullas lavuors vi dals implants electrici chi d'eiran in quel mumaint in plain svilup.

Ils cumüns

Dals 221 (hoz 220) cumüns grischuns eiran dal 1960 amo 86 cun üna majorità absoluta rumantscha, intant cha'ls Rumantschs avaivan amo in 8 ulteriurs la majorità relativa, v. d. vers la populaziun da lingua tudais-cha, a Bever, Domat/Ems, Marmorera, Silvaplauna, Sils/Segl, Sta.Domenica, Vaz e Zuoz. La perdita da la majorità absoluta ais da constatar a Bravuogn, Calantgil, Farrera, Preaz e Tugl, da la relativa a Schlarigna e Samedan.

48 cumüns muossan ün augmoint da la populaziun rumantscha, in part minim, in oters lous plü grand, par ex. a Cuoir + 632, Igis-Landquart + 197 (da 150 sün 347!), Glion + 96, Zuoz + 83, Domat + 81.

Il plü grand cumün rumantsch da la Svizra ais uossa Cuoir cun 2613 Rumantschs in congual cun Turich cun 2560 (+ 503), Mustér 1998 (— 9), Domat cun 1675 (+ 181), Sumvitg cun 1616 (+ 9), Trun cun 1441 (— 57), Tugl cun 1104 (+ 19) e Breil cun 1103 (— 17), per be numnar ils cumüns cun passa 1000 Rumantschs.

Conclusiuns

Nus stuvain constatar cha dals 49 823 Rumantschs in Svizra 11 409 o ca 23 % (1950: 8753 o ca. 18 %) vivaivan dal 1960 dadour il Grischun e cha dals 38 414 Rumantschs i'l Grischun quasi 12 500

o ca. $\frac{1}{3}$ vaivan il domicil in cumüns cun majoritats na rumantschas. Tuot in tuot abitaivan dimena var 24 000 Rumantschs in lous cun majoritats d'otras linguas. Sainza dubi sun las relaziuns economicas la radschun principala da quist svilup.

Per nossas organisaziuns culturalas e lur commembers valan in quista situaziun tenor nossa opiniun las seguaintas directivas:

- *intensifichar l'acziun sül territori rumantsch ed ils liams culs Rumantschs utrò;*
- *mantgnair il pensar e sentir rumantsch tanter ils Rumantschs i'ls cumüns cun majoritats d'otras linguas;*
- *promouver in noss cumüns l'assimilaziun dals abitants d'otras linguas;*
- *collavurar culs oters vashins per ün megl dramaint da las relaziuns economicas in nossas cuntradas muntagnardas, per procurar a lur abitants üna degna existenza.*

Teater

L'an 1964/65 nun ha büttà grandas uondas sül sector dal teater in nos Grischun rumantsch. Per tant plü importanta ais statta nossa rapreschantanza sül champ federal grazcha a l'Exposiziun naziunala svizra a Losanna. Allà s'han ils Rumantschs mossats la saira dals 2 october cun üna part essenziala da la Festa grischuna suot Jon Semadeni e Marcus Gieriet (regia Erwin Kohlund) ed üna truppa da Domat ha dat in lügl aint il Teater da l'Expo ün toc modern da Hendri Spescha «Il Clom» (regia Marcus Gieriet), ün toc chi d'eira stat admiss da la Società per il teater popular svizzer a quista tribüna naziunala. Perfin duos scoulas rumantschas, quellas da Mustér e da Valchava han giovà teater a l'Expo. Tuot in tuot, la rapreschantanza rumantscha a quista muossa naziunala ais per nus üna culminaziun, sper la rapreschantaziun da «La s-chüördüm dal sulai» da Jon Semadeni sül «Podium» a Turich chi d'eira suot il patrunadi dal president da quella cità. Implü ais cumpars eir ingon ün nouv toc teater ladin il drama in trais acts da Jon Semadeni «L'uman derschader» chi d'ais fingià gnü adaptà in sutsilvan da Steafan Loringett.